

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι επιπτώσεις στις αγορές πετρελαίου και φυσικού αερίου

Description

Χαράλαμπος Έλληνας*

Ο πόλεμος στην Ουκρανία δεν θα μπορούσε να έρθει σε χειρότερη στιγμή για την παγκόσμια οικονομία. Ήρθε όταν η ανάκαμψη από την πανδημία Covid-19 άρχισε να χάνει τη δυναμική της, και με τον πληθωρισμό να επιταχύνεται. Και ακόμα όταν τα επιτόκια άρχισαν να αυξάνονται καθώς ο κόσμος διέρχεται μια ενεργειακή κρίση και οι τιμές της ενέργειας είναι σε υψηλά επίπεδα που δεν έχουμε δει εδώ και πολύ καιρό.

Οι κυρώσεις που έχουν επιβληθεί στη Ρωσία είναι πρωτοφανείς, σε μια προσπάθεια να ακρωτηριάσουν τις εξαγωγές της, τα έσοδα από τις οποίες θεωρούνται ότι χρηματοδοτούν τον πόλεμο. Αλλά σαφώς, οι κυρώσεις που στοχεύουν στη Ρωσία βλάπτουν επίσης τις εγχώριες οικονομίες των δυτικών χωρών που τις επιβάλλουν. Όλα αυτά έχουν υψηλό κόστος για τους καταναλωτές και τους φορολογούμενους, ιδιαίτερα στην Ευρώπη και εν μέρει στις ΗΠΑ.

Περαιτέρω περιορισμοί στις εξαγωγές ρωσικού αργού πετρελαίου θα μπορούσαν να οδηγήσουν τις τιμές πίσω σε πολύ υψηλά επίπεδα - η Goldman Sachs αναθεώρησε ανοδικά τις προβλέψεις της του αργού Brent για το 2022 στα \$135 το βαρέλι από \$98, και για το 2023 στα €115 από €105. Η παγκόσμια οικονομία θα μπορούσε να βρεθεί απέναντι σε 'μεγαλύτερα σοκ ενεργειακού εφοδιασμού από ποτέ' λόγω του βασικού ρόλου της Ρωσίας. Η Goldman Sachs έφτασε στο σημείο να πει ότι ένα σενάριο στο οποίο θα

σταματούσαν όλες οι εξαγωγές φυσικού αερίου από τη Ρωσία, θα μπορούσε να οδηγήσει στην πτώση του ΑΕΠ της ευρωζώνης κατά 2.2% το 2022, με πιο σημαντικές επιπτώσεις στη Γερμανία (-3.4%) και την Ιταλία (-2.6%).

Ένας παρατεταμένος πόλεμος Ρωσίας-Ουκρανίας θα συντρίβει όποιες ελπίδες έχουν απομείνει για την οικονομική ανάκαμψη της Ευρώπης μετά την πανδημία. Οι αξιωματούχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προειδοποίησαν για 'σοκ τιμών' αλλά πρόσθεσαν ότι 'σε αυτό το σημείο εξακολουθούμε να αναμένουμε ότι η ανάπτυξη θα συνεχιστεί'. Όμως, όσο περισσότερο διαρκεί αυτή η κρίση, τόσο μεγαλύτερος θα είναι ο κίνδυνος διολίσθησης της ΕΕ σε ύφεση.

Λίγες είναι οι δυτικές οικονομίες που εξαρτώνται από τη ρωσική ενέργεια όσο η Γερμανία: το 55% του φυσικού αερίου, το 52% του άνθρακα και το 34% του πετρελαίου και προϊόντων πετρελαίου που χρησιμοποιούνται στη χώρα εισάγονται από τη Ρωσία. Στην καλύτερη περίπτωση, η Γερμανία θα μπορούσε να απεξαρτηθεί από τον ρωσικό άνθρακα μέχρι το φθινόπωρο και από το πετρέλαιο μέχρι το τέλος του έτους, αλλά δεν θα μπορούσε να ορίσει ημερομηνία για τον τερματισμό της εξάρτησής της από το φυσικό αέριο. Ο Γερμανός Υπουργός Οικονομίας και Ενέργειας προειδοποίησε ότι η διακοπή του ρωσικού φυσικού αερίου και πετρελαίου 'θα μπορούσε να προκαλέσει μαζική φτώχεια στη Γερμανία.' Η άμεση διακοπή των προμηθειών θα μπορούσε να βλάψει τον πληθυσμό της Γερμανίας περισσότερο από τον Πούτιν.

Οι τιμές του φυσικού αερίου είναι τώρα 5 φορές υψηλότερες από ό,τι πριν από ένα χρόνο και οι τιμές του πετρελαίου σχεδόν οι διπλάσιες. Οι Θα χρειαστούν τεράστιες περικοπές στις εξαγωγές προτού τα έσοδα της Ρωσίας πέσουν κάτω από τα επίπεδα του προηγούμενου έτους.

Μπερδεμένα μηνύματα

Στόχος της ΕΕ και των ΗΠΑ παραμένει η επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης και η μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Ανησυχούν ότι οι επενδύσεις σε νέα έργα ορυκτών καυσίμων θα κλειδώσουν και τη χρήση τους πιο μακροπρόθεσμα. Αυτό επιβεβαιώθηκε από την Υπουργό Ενέργειας των ΗΠΑ Jennifer Granholm, η οποία συζήτησε μια στρατηγική για την επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης και τη διασφάλιση της παγκόσμιας ενεργειακής ασφάλειας στο CERAWEEK, το κορυφαίο ενεργειακό συνέδριο στον κόσμο. Την ίδια στιγμή όμως είπε ότι για τώρα, οι ΗΠΑ χρειάζονται την αύξηση της παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου για κάλυψη της τρέχουσας ζήτησης.

Άλλοι ανώτατοι αξιωματούχοι των ΗΠΑ πιστεύουν ότι οι πολιτικές τους δεν εμποδίζουν νέα παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου, αλλά ισχυρίζονται ταυτόχρονα ότι η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια είναι ο μόνος τρόπος για ενεργειακή ανεξαρτησία μακροπρόθεσμα. Λίγο μπερδεμένο. Κανείς δεν θα επένδυε σε ενεργειακά έργα στο πλαίσιο τέτοιων πολιτικών, εάν δεν είναι περισσότερο σαφές πιο είναι το μακροπρόθεσμο μέλλον του πετρελαίου και του φυσικού αερίου.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο Πρωθυπουργός της χώρας συζήτησε με Διευθύνοντες Συμβούλους της βιομηχανίας πετρελαίου και φυσικού αερίου, την αύξηση των επενδύσεων στη Βόρεια Θάλασσα. Αυτό περιλάμβανε και τρόπους με τους οποίους το ΗΒ θα μπορούσε να άρει τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι επενδυτές, και να συνδράμει ώστε αναπτυξιακά έργα να έρθουν σε παραγωγή γρηγορότερα. Το ΗΒ εξετάζει επίσης τις νομικές του δεσμεύσεις για μηδενικές εκπομπές, προκειμένου να επιταχυνθεί η αδειοδότηση για νέα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Βόρεια Θάλασσα, για λόγους 'εθνικής ασφάλειας'.

Η αβεβαιότητα για το μέλλον του πετρελαίου και του φυσικού αερίου μπορεί να βλάψει την ΕΕ. Εάν η μετάβαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και το πράσινο υδρογόνο διαρκέσει περισσότερο από ό,τι αναμένεται – κάτι που φαίνεται πιθανό – η ΕΕ θα βρεθεί ξανά εκτεθειμένη σε ενεργειακά προβλήματα. Επί αυτής της βάσης, και με τόσο αντικρουόμενα μηνύματα, γιατί μια οποιαδήποτε εταιρεία να επενδύσει σε μακροπρόθεσμα έργα φυσικού αερίου ή πετρελαίου – όταν δεν μπορεί να γνωρίζει τι επιφυλάσσει το μέλλον, πέρα από τα αμέσως επόμενα μερικά χρόνια;

Ένα παράδειγμα είναι οι εξαγωγές φυσικού αερίου από την Ανατολική Μεσόγειο στην Ευρώπη που θα μπορούσαν να συμβάλουν στη μείωση της εξάρτησης από το ρωσικό αέριο. Ποιος όμως θα επένδυε δισεκατομμύρια δολάρια σε τέτοια μακρόπνοα έργα όταν δεν δι-ασφαλίζονται οι εξαγωγές σε μακροχρόνιο ορίζοντα; Η ΕΕ επιμένει ότι η χρήση φυσικού αερίου στην Ευρώπη θα μειωθεί κατά 30% έως το 2030 και στο μηδέν έως το 2050. Τέτοιες αβεβαιότητες απωθούν τους επενδυτές. Η ΕΕ πρέπει να επεκτείνει τις δεσμεύσεις για τη χρήση φυσικού αερίου τουλάχιστον έως το 2045.

Κλιμάκωση;

Υπάρχει μεγάλη και μαζική πίεση εντός της ΕΕ για τον γρήγορο και μόνιμο αποκλεισμό των εισαγωγών ρωσικού πετρελαίου και φυσικού αερίου, στις ευρωπαϊκές αγορές. Αλλά η Γερμανία αντιστέκεται σε αυτό. Οι αναλυτές προειδοποιούν επίσης ότι η απαγόρευση του ρωσικού πετρελαίου θα μπορούσε να προκαλέσει ένα σοκ παρόμοιο με την κρίση του

1979.

Υπάρχει αναγνώριση ότι όσο μεγαλύτερη είναι η μείωση ρωσικού πετρελαίου από την αγορά, τόσο υψηλότερη θα είναι η τιμή του πετρελαίου. Τέτοιες αβεβαιότητες έχουν αυξήσει την προοπτική ότι το πετρέλαιο θα μπορούσε να ξεπεράσει το προηγούμενο υψηλό ρεκόρ των \$147 το βαρέλι του 2008 — και να φτάσει έως και τα \$200 το βαρέλι.

Έλεγχος ρεαλισμού

Αυτό που χρειάζεται είναι μια ρεαλιστική αντίκρουση των πραγμάτων. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εξακολουθούν να έχουν το πρόβλημα των 'διακοπών' παραγωγής, ενώ η τεχνολογία πράσινου υδρογόνου βρίσκεται ακόμη στα αρχικά της στάδια. Ως εκ τούτου, ο κόσμος θα χρειάζεται το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο για μερικές δεκαετίες ακόμη. Αυτό πρέπει να αναγνωριστεί από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, και να σταλούν τα κατάλληλα μηνύματα που θα ξεκλειδώσουν επενδύσεις σε νέα έργα πετρελαίου και φυσικού αερίου

Οι νέες ετήσιες προβλέψεις της BP του 2022, δείχνουν ότι έως το 2040, σύμφωνα με το 'επιταχυνόμενο σενάριο', περισσότερο από το 50% της παγκόσμιας ενεργειακής ζήτησης θα καλύπτεται ακόμα από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Χωρίς νέα αποθέματα και παραγωγή, θα προκαλούνται περισσότερα προβλήματα και περισσότερη αστάθεια στις αγορές.

Η έφεση προς τη καθαρή ενέργεια έχει μόνο επιβραδύνει την αύξηση της ζήτησης ορυκτών καυσίμων, αλλά δεν έχει οδηγήσει ακόμη σε σημαντική μείωση της κατανάλωσης τους στις περισσότερες χώρες. Αυτό συμβαίνει επειδή οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχουν ακόμη πολύ δρόμο μπροστά τους, μέχρι να μπορέσουν να αντικαταστήσουν τα ορυκτά καύσιμα σε κλίμακα. Χρειάζεται ακόμα πολύς χρόνος.

Από την άλλη, η ανησυχία είναι ότι όλες αυτές οι πρόσφατες εξελίξεις καθυστερούν τη μάχη για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Στην πραγματικότητα προτεραιότητα τώρα είναι η ενεργειακή ασφάλεια. Ενδεικτικό αυτού είναι ότι η νέα έκθεση της IPCC για την κλιματική αλλαγή έχει περάσει σε μεγάλο βαθμό απαρατήρητη. Με την ΕΕ και τις ΗΠΑ να οδηγούν την κούρσα για την επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης, οι αυξημένες ανανεώσιμες πηγές, το υδρογόνο και η πυρηνική ενέργεια θα εκτοπίζουν περισσότερο και οριστικά ένα σημαντικό μέρος της αγοράς ενέργειας που, εναλλακτικά θα συμπληρωνόταν από το φυσικό αέριο περιλαμβανομένου του υδροποιημένου, για μια πιο ομαλή μετάβαση. Η παγκόσμια ενεργειακή προοπτική αλλάζει πολύ γρήγορα και μόνιμα.

**Ο Χαράλαμπος Έλληνας είναι Ανώτερος Σύμβουλος του Παγκόσμιου Κέντρου Ενέργειας, του Ατλαντικού Συμβουλίου (the Global Energy Centre, the Atlantic Council). Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε το Blog της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cypriuseconomicsociety.org)*